

SVĖDASŲ VARPAS

2019 m. liepos mėn.

Nr. 7 (37)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

Anykščiuose – kultūros ir žirgų sporto šventė „Bėk bėk, žirgeli!“

Š. m. birželio 1 d. Anykščių r. Niūronių kaime, atnaujintame hipodrome, kurio oficialų atidarymą skelbė Anykščių rajono savivaldybės mero Sigučio Obelevičiaus sveikinimas ir šventės vėliavos kėlimas, įvyko 41-oji tradicinės kultūros ir žirgų sporto šventė „Bėk bėk, žirgeli!“. Atidarius šventę, dalyviai buvo pakviesti stebėti Lietuvos Respublikos kavalerijos atkūrimo 100-ioms metinėms skirtą karo istorijos rekonstrukcijos klubo „Grenadierius“ pasirodymą.

Pagal šventės programą atvyko auginantys su Žemaitukų, Šetlando poni, Baltijos Hanoverių veislės žirgais, kurie pasirodymuose, išmokytais veiksmis, stebino gausiai susirinkusius žiūrovus. Varžybos buvo prarastos laikantis tarptautinių standartų. Nugalėtojai apdovanoti, juos puošė gražūs, žali, ąžuolo šakelių su lapais nupinti vainikai.

Anykščių r. meras Sigitas Obelevičius apdovanojimų ceremonijoje

Suaugusiems ir mažiesiems žiūrovams Striukų sodybos klojime buvo rodomi spektakliai, liaudies šokiai, koncertai, vienas iš jų – „Smetonos ūsai“. Gerai buvo organizuota tradicinių amatų mugė, kurioje visi galėjo įsigyti pintų krepšelių, įvairių dirbinių iš medžio, kalviškų gaminių, rankų darbo papuošalų ir įvairių skanėstų, kurių

Šventės „Bėk bėk, žirgeli!“ epizodas

užteko vietoje paragauti ir parsivežti namo. Lietuvos žirginio sporto federacijos prezidentas Gediminas Gutkauskas dėkojo šventės organizatoriams už profesionalų organizuotumą ir žinoma įsimintiną šventę, bei linkėjo sėkmės ateityje.

Anykščių rajono savivaldybės inf.

Integruotos pamokos ir logopedinės pratybos netradicinėje aplinkoje

Prasidėjus vasarai visi norime kuo ilgiau pasigrožėti gamta ir palepinti savo ausis, klausydamiesi mažų paukštelių čiulbėjimo.

Todėl, birželio 4 d. su pradinių klasių mokytojomis Birute Tuskiene ir Daiva Kirvėliene nusprendėme prarasti integruotas lietuvių kalbos, pasaulio pažinimo, dailės pamokas ir logopedines pratybas netradicinėje aplinkoje.

Kad pamokos 3–4 pradinių klasių mokiniams būtų įdomios, naudingos ir įsimintinos, mes jau prieš kelias savaites aptarėme, kokių tikslų mokiniai turėtų pasiekti pamokose, kokius mokymo metodus ir priemones pasirinkime ir kaip įgyvendinsime savo mintis, kokias paruošime užduotis, kiek laiko reikės joms atlikti, integruotų pamokų metu.

Mūsų organizuotų integruotų pamokų tikslas – įtvirtinti sakinės ir rašytinės kalbos įgūdžius apibūdinant pasirinktus paukščius. Pamokos vyko

3 klasės mokiniai K. Kaulinytė, G. Baleišytė, E. Kerbelis ir 4 klasės mokinys D. Žilys

keliais etapais. Pirmasis etapas vyko logopedės kabinete. Trečiokai ir ketvirtokai naudodamiesi mokytojų ir logopedės paruoštomis priemonėmis atliko užduotį – kūrė pasakojimą raštu apie gandrą ir banguotąją papūgėlę. Sukūrė ir parašė pasakojimus, mokiniai mokėsi žodžiu, nuosekliai reikšdami mintis, atsakyti į pateiktus klausimus. Vėliau, po pertraukos, integruotos

pamokos persikėlė į gamtą, kurioje kurdami iš akmenukų aprašytus paukščius mokiniai pritaikė pasaulio pažinimo ir dailės pamokų metu įgytas žinias ir praktinius įgūdžius. Iš įvairių savo atsineštų akmenukų mokiniai sukūrė ir naudodamiesi gausu bei akvarele nuspalvino originalius paukščius.

Džiaugiamės, kad tokią šiltą birželio dieną, integruotos lietuvių kalbos, pasaulio pažinimo, dailės pamokos ir logopedinės pratybos buvo įvairios, įdomios ir naudingos pradinių klasių mokiniams, įtvirtinant sakinės ir rašytinės kalbos įgūdžius. Svarbiausia, kad ne tik įtvirtinome pamokų metu įgytas žinias netradicinėje aplinkoje, bet ir mokėmės bendrauti ir bendradarbiauti su draugais, mokytojomis, patyrėme teigiamų emocijų, geriau pažinome vieni kitus.

Logopedė Raimonda Kirvėlienė

Prabėgo tretieji „Svėdasų varpo“ leidybos metai

Visuomeniniais pagrindais leidžiamo laikraščio „Svėdasų varpas“ veikla buvo aptarta praėjus vieneriems, o taip pat antriems leidybos metams. Štai dabar galime pažvelgti ir į trečiaisiais metais nuveiktus darbus.

Šis spaudos leidinys išeidavo kiekvieno mėnesio 1 dieną. Metų bėgyje pasikeitė laikraščio vyr. redaktorė. Leidyboje vyr. redaktorės, redakcinės kolegijos nariai, taip pat ir straipsnių autoriai sugebėjo išvystyti aktualijas, parodyti ne tik Svėdasų gyventojams, bet ir kitiems skaitytojams, kad praeities darbų įamžinimas, kūrybinių idėjų iškėlimas, konkrečių programinių-šventinių renginių pravedimo aprašymas turi istorinę vertę.

Praėjusiais metais, kiek leido galimybės, pateikta informacija apie Lietuvos šimtmetį, Svėdasų 515 metų sukaktį, Popiežiaus vizitą Lietuvoje, Anykščių rajono savivaldybę, „Vaižgantinės“ Malaišiuose, Vilniaus anykštėnų sambūrį, kelionė vandeniu Anykščiai–Kaunas, darbas bibliotekoje, J Tumo-Vaižganto gimnazijoje su vaikais, taip pat nepa-

miršti ir tie garbingi svėdasiškiai, kurie paliko mus...

Per leidybos metus parašyta 79 straipsniai įvairiomis temomis. Šiuos straipsnius parašė 42 autoriai. Labai džiugu, kad į leidybos darbą įsijungė 11 naujų autorių. Redakcinės grupės nariai gavo nemažai gražių atsiliepimų, iš kurių galima paminėti šį, atsižvelgiant į prašymą neskelbti pavardės: „*Labai ačiū. Jūs atliekate velniškai svarbų darbą. Be finansų, tam dar reikia atkaklumo, savikontrolės ir pilietinės pozicijos. Paliečiate ir gvildenate įvairias aktualias temas, kad neužmigti letargo miegu, Jūsų „Svėdasų varpas“ žadina svėdasiškius ir siūlo įkvėpti šviežio oro gurkšnį.*“

Gavome ir daugiau klausimų iš Svėdasų seniūnijos gyventojų. Klausia: „*Kodėl „Svėdasų varpe“ nerašoma bažnytinėmis temomis.*“ Aš apie tai kalbėjau su gerbiamu Svėdasų ir Debeikių parapijų klebonu Raimundu Simonavičiumi ir prašiau kad parašytų straipsnių apie parapijų gyvenimą. Atsakymas buvo teigiamas.

Dėkoju buvusiai vyr. redaktorei Al-

mai Švelnienei, vyr. redaktorei Jolantai Baleišienei, redakcinės kolegijos narėms Joanai Gutmanienei, Ingai Kilienei, kurios jautriai sprendė iškilusius leidybos klausimus. Tą patį „ačiū“ noriu tarti ir visiems kitiems, dalyvavusiems laikraščio išleidime, aprašiusiems įvairius gyvenimo įvykius, gražiai išdėčiusiems savo mintis. Kviečiu ateityje drąsiau informuoti apie kūrybinių svėdasiškių pasiekimus ir problemas, nepamirštant senjorų, taip pat vaikų bei mokinių, kurie ateityje bus pasiekę aukštumas ir rodys pavyzdį kitiems.

Labai dėkingas esu tiems, kurie suprato spaudos reikšmę ir parėmė lėšomis: tai verslininkas Petras Baronas, docentas Juozas Lapienis, Jonas Gačius, kiti Svėdasų verslininkai. Jiems visiems linkiu geros sveikatos ir sėkmės versle. Tikiuosi kad ketvirtais metais, įsijungus daugiau naujų autorių, „Svėdasų varpas“ bus įdomesnis ir skaitytojus džiugins žiniomis, skatins vieningumą ir suteiks optimistiškesnę požiūrį į ateitį.

Stasys Gavenavičius

Knygos „Anykščių krašto kryždirbystė: mediniai paminklai“ pristatymas

Birželio 13 d. Svėdasų bibliotekos meno galerijoje vyko susitikimas su kraštiečiu menotyrininke Jolanta Zabulyte. Ji pristatė savo naujausią knygą *Anykščių krašto kryždirbystė: mediniai paminklai*. Ekspedicijos, tyrinėjančios Anykščių krašto kryžius, prasidėjo 2011 m. Troškūnuose. Jau tada fotografuota buvo užfiksuota per 1000 sakralinių paminklų. 2012 m. vasarą nufotografuotos ir aprašytos Andrioniškio ir Svėdasų, o 2013 m. – Anykščių ir Viešintų seniūnijų kapinaitės. Savaitę prieš renginį „Facebook“ grupėje „Svėdasai – Vaižganto kraštas“ J. Zabulytė visus ragino: *Nepasididžiukit, ataiokit, gal atrasta ir pažįstamų senųjų bei naujų paminklų! Pavaišinsma arbata, o vaišių galima ir atsinešti – nedaug, simboliškai, tik tiek, kad būt jaukiau visiems bendrai pasisėdėti.*

Kas nepasididžiavo ir atėjo, tas su dideliu smalsumu klausėsi autorės pasakojimo apie ekspediciją po mūsų apylinkių kapinaites ir kartu tyrinėjo fotografijose įamžintus medinius pa-

Menotyrininkė J. Zabulytė pasakoja apie ekspedicijas po Anykščių kraštą

minklus: stogastulpius, koplytstulpius, koplytėles, kryžius. Kuo jie skiriasi, kokie nuo seno būdingi būtent mūsų kraštui – ne kiekvienas žino. Autorė ragino, ne tik pasigilinti į aukštaičių medinių paminklų tradicijas, bet ir jas tęsti savo sodybose atnaujinant ar statant naujus paminklus.

Į renginį atvyko ekspedicijų bendrakeleivė lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Joana Gutmanienė, o iš projektoriaus ekrano žvelgė ekspedicijose dalyvavusios tuometinės Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijos mokinukės Si-

mona Gaigalaitė, Toma Matulevičiūtė ir Diana Putrimaitė.

Asociacijos „Svėdasų bendruomenė“ pirmininkas atvyko su nedidele staigmena. Autorės knygoje pastebėjęs jau taip pat seno, bet vėliau statyto Daujočių kartakalnio kryžiaus nuotrauką, nutarė padovanoti pirmojo, dar 1880 metais pastatyto kartakalnio kryžiaus, įremintą fotografiją, pasidalintą vietinio gyventojų Jono Merkio. Jolanta Zabulytė pasidžiaugė, kad žmonės neretai atsiunčia jai senų fotografijų, kurios papildė jos sukauptą lobyną.

Menotyrininkė visiems priminė seną posakį – „nevarstyk vėjo vartelių be reikalo“. Kapinės priklauso mirusiesiems, žolė – tai mirusiųjų plaukai. Nei medžiai, nei krūmai, nei žolės nedrumsčia kapinaičių ramybės. Gamtos supami jaukūs senkapiai saugo praeitį. O mes, brangindami istoriją ir prisiminimus, kurkime prasmingą ateitį.

Bibliotekininkė Inga Kilienė

2019-ieji – rašytojo J. Tumo-Vaižganto metai

Apžvelkime trumpai dabar mūsų kraštiečio Juozo Tumo-Vaižganto kūrybinį kelią, jo indėlį į literatūrą. Juk šalia gausybės Vaižganto veiklos barų buvo ir meninė kūryba, knygų leidyba, publikacijos periodinėje spaudoje.

Literatūros tyrinėtojų teigimu, Vaižganto kūrybą būtų galima suskirstyti į tris etapus. Pirmajame – ankstyvosios kūrybos – etape (maždaug 1889-1907 m.), kuomet jis redagavo laikraštį „Tėvynės Sargas“ ir vėliau, parašė ir išleido nedideles knygeles: „Vaizdeliai“, „Šis tas“, „Sceniškieji vaizdeliai“, „Alegorijų vaizdai“ ir kt. Antrajame kūrybiniame etape (maždaug 1914-1917 m.) pasirodo Vaižganto apsakymų ciklas „Karo vaizdai“, „Scenos vaizdai“, „Monologai ir dialogai“ bei kiti nedidelėmis knygelėmis išleisti vaizdeliai, apsakymai. Trečiajame kūrybos etape, kuris prasideda apie 1920-uosius metus, jis sukuria stambiusius savo prozos kūrinius. 1921-aisiais literatūros ir kritikos žurnale „Skaitymai“ Vaižgantas paskelbė savo apysaką „Dėdės ir dėdienės“. Tuo laikotarpiu sukuriama garsioji epopėja „Pragiedruoliai“, romanas „Šeimos vėžiai“, apysakos „Išgama“, „Nebylys“, „Žemaičių Robinzonas“ ir daugybė kitokių prozos kūrinių. Dėstydamas Kauno uni-

Juozas Tumas-Vaižgantas su spaudos bendradarbiu, visuomenės veikėju advokatu Martynu Yču ir rašytoju Jurgiu Savickiu. Kaunas, 1928 m. Nuotrauka iš Svėdasų krašto muziejaus fondų

versitete lietuviškos spaudos draudimo periodo (1864-1904) literatūros istoriją, kun. Juozas Tumas-Vaižgantas parašo ir išleidžia keletą knygelių apie rašytojus Maironį, Antaną Baranauską, Vincą Kudirką ir kitus.

Vaižgantas prozos kūrinių ištaisai ne-

rašė. Jo kūrybos didžiąją dalį sudaro ir periodinėje spaudoje skelbta publicistika, kuri savo vaizdingumu, kūrybiniais bruožais, menine pasaulėjauta dažnai panašėja į grožinę literatūrą. Pats rašytojas yra sakęs: „Faktas, kad aš nenusimanau, kur mano baigias beletristika, o prasideda publicistika ir antraip...“

1929 metų pabaigoje Juozas Tumas-Vaižgantas minėjo savo amžiaus 60-metį ir literatūrinio darbo 40-metį. Tuo metu jis atsiveikino su Lietuvos universiteto Humanitarinių mokslų fakultetu, kuriame dėstė. Iškilmingame posėdyje labai daug nuopelnų turinčiam Juozui Tumui-Vaižgantui buvo suteiktas lietuvių literatūros garbės daktaro laipsnis.

Net ir nebedėstydamas universitete Vaižgantas pradėjo kurti Rašliavos muziejų, kuriam padovanojo per 500 knygų ir periodinių leidinių, tarp jų kai ką ir savo kūrybos. Toliau leido savo raštus ir įvairius prozos kūrinius, bendradarbiavo spaudoje. Neapleido ir Vytautinės bažnyčios, kuriai paskyrė trylika metų, dalyvavo daugelio draugijų veikloje. Kol atėjo paskutinis jo gyvenime lemtingasis 1933-ųjų pavasaris...

Vytautas Bagdonas,
*Svėdasų krašto (Vaižganto)
muziejaus muziejininkas*

Puoselėkime gimtąją tarmę! Vaikai kolboj

Par gavarilkų nugirdau, kad kolboj vaikas gimė. Nežinau kas čia do štuka. Tai nuvėjau pas susiedų Janų paklaust, kokia čia baba ta kolba. E maž liganinė teip vadinas? Mat Janas labai makytas ir razumnas. Preš pinkiasdešim metų, net ketrias klases Svėdasuos baigė. Tai Janas ir soko, durniau, tagi kolba ne materiška, e takia stiklinė bonkelo. Nu, myslyju šydyja onas. Tik vat, Janas nigdi štukarium nebuvo. Vis tiek aš kantantas nebuvo, nepavieryjau, pamisliau, kad onas kažno kų maišo. Ale anundej ir mon davėjo, kad maž onas dalto ir teisybę sokė.

Agulniai viskų išklasiu. Pas Janų yra anūkė. Vardas toks interesnas, kad ir nebeatsimenu. Jau takia nebe pusmergė, e čielia merga. Kakeleos stanikan nebe pareina. Tai vo, anaj nedelioj išgirdau olasų. Pamisliau, kad Janas zeimerj

atsivežė. E ir mon raikia molkas suspjaut. Vienu razu, maž išvabysiu, kad suspjautų. Tai nuriaglinau pas jį. E ti kiemi Jano anūkė atvažiovo su draugais ir takius kaip ir šakius padorė. Par nevalių ir aš patemyjau kaip je šaka.

Baisu mon pasdorė. Unkščiau, kai užgradavo armonika, tai kajos počios kilnadavos. E dabartės, tai negi muzika. Tase pot, jei venaj pusėj tartaki int zeimerio ilgus rūstus pjauna, e kitaj pusėj kavalis priekalan daužo. Ar blekorius, nepaskūrydamas, blekų lygina. Kaip ir tūravaja. E ir šaka vienas no kito par pinkius žingsnius. Ne šaka e kraipos. Ir dar vienas kitom vis pirštu ar kumščiu pagroso. Guzdina, rokuoja, vot jei tik preisi tai duntų nesurinksi, sukoliečysiu. Tai iš kurgi vaikai atsiras, jei berniakai mergiačių bijo, e onos ir neprislodžia. Tik buteliakas, ar kaip ti,

Kolba, ir belieka.

Pamakyč, ale, kad ir aš dabartės bažnyčioj nuvėjjs vis prašau: dievuli, dievulali, atojemei galajimų, atimk ir norejimų.

Teip tai Jano anūkė boika, nešpetna, čiotna, ale papotarojau didelį kvalčių. Egi abejų kajų nagai raudani. Tik inžiūrėjau, kad ir kitos mergiatės kajų nagai panošūs. E vienos tai jau ir net pamelynovy ar pajodovy. Motos, kad jau omen. Jau pūna... Supratau, kad visam kokia tai kvaraba pristajo. Nu dabartės, va, net šernai dvesia, visakios korvių kanapų ligos atsirodo. Tik jam už kakias pakūtas takia koranė? Janui sakau, nemarūdyk, gvalt vežk anūkį pas doktorus, e tai paskum raiks kajas nupjaut. E kal išgydys, tai galatų

Belaukiant vienuoliktųjų „Vaižgantinių“...

„Vaižgantinių“ dalyviai bendroje nuotraukoje įsiamžino prie paminklo Vaižgantui Tumų sodybos vietoje. Simonos Bagdonaitės nuotrauka

Šiomet rugsėjo 14 dieną, šeštadienį, vidurdienį, Vaižganto gimtajame Malaišių kaime vėl šurmuliuos visų jau labai pamėgtas, laukiamas tradicinis respublikinis renginys – vienuoliktosios „Vaižgantinės“. Šį kartą šventė bus išskirtinė, nes skiriama Vaižganto metams ir iškiliojo mūsų kraštiečio lietuvių literatūros klasiko, visuomenės veikėjo kanauninko Juozo Tumo-Vaižganto 150-osioms gimimo metinėms. Kartu su „Vaižgantinėmis“ bus organizuotas ir Vaižganto giminių sambūris. Organizatoriai: Svėdasų seniūnija, Anykščių kultūros centro Vaitkūnų skyrius, asociacija Vaižgantiečių klubas „Pragiedrulys“ ir Svėdasų

krašto (Vaižganto) muziejus jau dabar, iš anksto, derina įvairius organizacinius klausimus, rengia scenarijų, programą, ieško rėmėjų ir pan.

Atvykstančių į Malaišius lauks įvairi programa, bus siurprizų, malonių staigmenų. Kaip ir kasmet, pagerbsime Vaižganto atminimą, įteiksime tradicines Vaižganto ir kun. Aleksandro Papučkos vardo premijas, sutiksime naujai išleistas knygas „Vaižgantiška“ tematika. Šalia jau anksčiau pastatytų medžio skulptūrų, skirtų įamžinti Juozo Tumo-Vaižganto kūrinių personažus, atsirad dar keletas naujų skulptūrų, kurios per šventę bus atidengtos ir pašventintos. Iki svarbiausio renginio dienos dar

gali atsirasti naujas įspūdingas paminklas Malaišių kaimo ir Vaižganto atminimui. Bus ir koncertas, vyks parodos, pasiūlydysime prie tradicinio „Vaižgantinių“ laužo, po oficialiosios dalies pabendrausime prie suneštinių vaišių stalo...

Ir dar daug visko bus. Reikia tik patiemis atvažiuoti ir savo akimis pamatyti, savo ausimis išgirsti ir savo širdimi pajauti...

Tikimės ir geradarių finansinės paramos, be kurios „Vaižgantinių“ suorganizuoti tiesiog neįmanoma. Galinčius ir norinčius mus paremti, prašytume pinigines aukas pervesti į Vaižgantiečių klubo „Pragiedrulys“ sąskaitą, esančią banke Swedbank:

LT367300010094626497

Klubo kodas 300554682

Pervedime reikėtų nurodyti:

parama „Vaižgantinėms“

(Visų geradarių pavardės, firmų, organizacijų pavadinimai bus skelbiami renginio metu, taip pat Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejuje esančiame specialiajame rėmėjų stende, o esant pageidavimui išlikti anonimiškiems – ta sąlyga irgi bus išpildyta).

Vytautas Bagdonas,

Vienas iš „Vaižgantinių“

organizatorių

Vaižgantiečių klubo „Pragiedrulys“

pirmininkas,

Svėdasų krašto (Vaižganto)

muziejaus muziejninkas

Puoselėkime gimtąją tarmę! Vaikai kolboj

Atkelta iš 3 p.

kakias punčekas ar skarpečkas užsimaut. Daltai vis pakavatų. Ir čeverykas, kuntaplus ar burlečius galatų nešiat, kad nesmatytų. E Janas, kad supyko, glušu, balamūtu mani išvadino. Soko, gavarainai tu, dabartės tokia mada, visos mergos kajų nagus moliavaja. Tik, mani belajodamas, nenorokiai prasitarė, kad

šita zaraza vadinasi Perdikiūras. Akurot, nuo jo, dar gol ir pilvų pučia. Tik nezgirdėjo driaksint. Motos, kad patylam arų iš pilvo išloidžia.

Nu, jei yra užvardijimas, tai liekoriai, aptiekoriai ar kanavalai atras ir vaistų.

E ape modų galatų mažiem vaikom posakot. Maž ir pavierytų. No kadu gi mada pasdorė tručyznu, no kurios kajų

nagai pūna? Suprantu ir Janų. Ne onaras. Už tai nezugrebna ir neakvata sakyt, kad serga, tai meluoja, būk tai mada. Nesoko praudos.

Ale, ką ti poprastas žmagus gali žinat. Atomenu, kai možas sirgau kiauilyti, tai irgi sokė, kad mada. Mat, visi turi persirgt.

Baniakas Rymantas

Šį leidinio numerį finansavo verslininkas Jonas Gačius

Vyr. redaktorė Jolanta Baleišienė

tel. 8 698 74757

Leidėjas Svėdasų literatų klubas „Sietuva“

kodas 154314137

ISSN 2424-5801

Redakcinė grupė:

Silvija Sakevičiūtė tel. 8 614 96492

Stasys Gavenavičius tel. 8 677 71514

Joana Gutmanienė tel. 8 682 16971

Inga Kilienė tel. 8 687 57137

Spaustuvė „Morkūnas ir Kō“,

Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas

El. paštas: spaustuvė@morkunas.lt

Maketuotojas Rimantas Leitonas